Incipit tractatus
ſextus de ſeptẽ donis ſpiritusſancti ⁊ eo/
rum declaratione.

Poſtmodũ

de donis ſpiritusſancti
ſub cõpendio agendũ
eſt. Ubi primo dicẽdũ
erit. vtrũ idem ſint q̃d
ſeptẽ virtutes denoia/
te. Et ſi nõ. in quo ab eis differũt. Quod
ſunt dona. ⁊ que ſint. Deide de ſingulis
donis in ſe aliqua tangẽda erũt. Poſtre/
mo qualiter per ipſa dona/ excludũtur ſe
ptem peccata capitalia.

Utrũ ſeptem do/
na ſpiritusſancti ſint idem quod ſeptem
virtutes. Et in quo differunt.

OMniũ autẽ fere opinio eſt/ ꝙ
dona nõ ſunt virtutes. Sed
differentiã inter virtutes ⁊ do
na aſſignãdo/ magna eſt diuer
ſitas. Quidã enim dicunt ꝙ virtutes/
principalit̃ ſunt ad agendũ ⁊ ꝙ ideo dif/
finiũtur ꝑ actus ⁊ opatiões ſuas. Dona
vero principaliter ſunt ad reſiſtendũ ten
tatiõibus. que viã iam habite virtutis i/
pugnãt. ¶ Alij ſic dicũt ⁊ melius. ꝙ v̾tu/
tes ſimpliciter ſunt ad agendũ. ſed dona
ſunt ipſaꝝ expeditiões virtutũ. ⁊ ſic ſunt
ad magis expedite agendũ. ¶ Sunt alij
qui diſtinguũt dicẽtes ꝙ in donis illa q̃
ꝑtinẽt ad affectũ ſunt v̾tutes. Illa vero q̃
pertinent ad aſpectũ reꝝ/ ſunt ꝓprie dona
Et hi ſoluũt facile que ex vtraq; ꝑte obij/
ci poſſunt. ſcʒ vtꝝ ſint virtutes vel non.
Et quia opinio media/ innitit̃ ſententie
btĩ Greg. a plurib' probabilior habetur.

Quot ſint dona
ſpiritusſancti ⁊ que ſint.

QUot ⁊ que dona ſint patet per
Iſaiã. xi. capitulo vbi tangunt̃
ſeptẽ dona ſpũſſancti hoc or/
dine. Requieſcet ſuꝑ eum. ſcʒ xp̃m. ſpũs
ſapiẽtie ⁊ intellectus. ſpũs conſilij ⁊ forti
tudinis. ſpũs ſcientie ⁊ pietatis. ⁊ reple/
bit eũ ſpiritus timoris dñi. Duo autẽ p̃/
ma digniora ſunt que regũt vitã cõtem/
platiuã ſcʒ ſapia ⁊ intellect' Alia autẽ q̃n
q; ſufficiẽter regũt vitã actiuã Et ſc̃m hoc
ſumit̃ ab aliquib' numer' ⁊ ſufficiẽtia ip
ſoꝝ ſeptẽ donoꝝ ſic ſcʒ. Nã aut ipſa dona
que (vt tactũ eſt) ſunt quedã ipaꝝ expedi
tiones ſeu ꝑfectiões virtutũ. ipam virtu/
tem ꝑficiũt reſpectu vite cõtemplatiue vel
reſpectu vite actiue. Si reſpectu vite con
tẽplatiue q̃ circa diuina ⁊ celeſtia verſat̃.
aut ipſam virtutẽ perficiũt per modum
cuiuſdã experientie ⁊ guſtus ⁊ hoc fit ꝑ do
num ſapiẽtie. aut ꝑ modũ cuiuſdã itime
inueſtigatõnis ⁊ ſpeculatiõis. ⁊ hoc fit ꝑ
donũ intellectus Si reſpectu vite actiue
que circa agibilia verſat̃. aut ꝑficiũt ipam
virtutẽ q̃tũ ad receſſum a malo. ⁊ hoc fit
ꝑ donũ timoris. aut ipam virtutẽ ꝑficiũt
q̃tum ad opatõem boni. ⁊ tunc vel boni
ad quod oẽs tenent̃ ⁊ quod eſt in cõmu/
ni opatõne. Uel boni ad quod nõ omes
tenent̃. vt eſt bonũ arduũ Si quantũ ad
opatõem boni ad quod omes tenẽt̃ Hoc
cõtingit duplicit̃. Nam vel donũ in tali
opatõe virtutẽ ꝑficit tanq̃ ipm opus exe
quẽs. Et tũc eſt donũ pietatis. vel tanq̃
ipm opus regens ⁊ dirigens. ⁊ tũc eſt do/
num ſciẽtie. Si quantũ ad opatiõem bo
ni ad quod nõ omes tenẽtur. hoc iteꝝ cõ
tingit duplicit̃. nam vel donũ in tali ope
ratione virtutẽ ꝑficit tanq̃ opus ipm ar
duũ exequẽs. ⁊ tũc eſt donũ fortitudinis.
Uel tanq̃ ipm opus arduũ regens ⁊ diri
gens. ⁊ tũc eſt donũ conſilij. ¶ Alit̃ ꝑ ali/
os ſumit̃ iſte numer' ⁊ ſufficiẽtia p̃dicto/
rum donoꝝ ſc̃m aliq̃s ipſorũ donorũ ra/
tiones. ⁊ hic inſerere/ viſum eſt cauſa bre
uitatis nõ expedire ¶ Nota inſuꝑ ꝙ illõ
donũ q̃d in p̃dicta Iſaie aſſignatõe/ vlti/
mo loco ponit̃ ſcʒ donũ timoris/ eſt ꝑmũ
in aſcẽdendo. iuxta illud pſalmiſte. Ini/
tium ſapientie timor dñi A quo timoris
dono/ fit q̃dam ꝑ alia dona gradalis aſcẽ
ſus Ne eni timor cõceptus/ gelidus foret
aut aridus. ſeq̃tur donũ pietatis que ad
oĩa vtilis eſt. Et ne pietas ipſa/ nimis re/
miſſa aut nimis ꝓdiga aut aliquo modo
inordinata eſſet/ adiũgit̃ ei donũ ſcientie
que opa pietatis regat vt diſcrete fiãt. Et
ne ſcientia inualida foret/ addit̃ ei donũ
fortitudinis vt quod aliq̃s ꝑ ſcientiã bñ
facere nouit/ ꝑ fortitudinẽ exeq̃ facto poſ
ſit. Et ne fortitudo p̃ſumptuoſa vel im/
petuoſa eſſet/ adiungit̃ ei donũ conſilij q̃
regi poſſit op' fortitudinis ⁊ debito mo/

do cōprimi. quia ſm Grego. fortitudo ſine conſilio precipitat. Et ne conſiliũ incautũ foret. adiungit ei donũ intellect⁹. q̄ eſt cognitio bonoꝝ ſpũalium/ quo cōſilium in ipſa ſpũalia dirigi poſſit. Et vt intellectus modo debito temperetur ⁊ ordinetur/ datur ei ſapientia que eſt cognitō per guſtum diuine dulcedinis. Que ſapientia a ſapore non a ſapere dicta eſt.

De dictis ſeptē donis in ſpeciali. Et primo de dono timoris.

Nunc breuiter de ſingulis donis in ſe/ aliqua tāgenda ſunt. Et p̄io de dono timoris. vbi p̄io dicet. Quid ſit timor. Deinde q̄t ſunt ei⁹ ſpēs. Et q̄ eaꝝ ſit donum

Quid ſit timor et quot ſunt eius ſpecies.

Timor ſm Auguſt. ſup Johā. ſic diffinitur. Timor eſt fuga animi/ ne perdat quod diligit. Idē in li. de ci. dei. Timor eſt affectio vel amor fugiēs quod ei aduerſat. ❡ Species autē timoris ponũtur. vi. Eſt enim timor mũdan⁹. hũan⁹. naturalis. ſeruilis. inicialis. filialis. Timor mũdan⁹ eſt q̄ q̄s timet amittere que mũdi ſunt ⁊ iō nō peccat ſi ea amittat. Humanus eſt quo q̄s ex deliberatiōe tm̄ timet penā ſui corporis. Naturalis eſt quo q̄s naturał'r tim3 mortē ſiue horribile aliquid an̄ deliberatiōe3 rōnis. q̄ timor vicioſus non eſt ſicut duo priores. Seruilis eſt q̄ quis offendere timet tm̄ ne incurrat penā gehēne. Iſte aliq̄ntulũ h3 vtilitatē. q2 freq̄nter ītroducit caritatē ſicut ſeta introducit filũ ſutoris vt p̄hibet Auguſt. Inicialis eſt q̄ q̄ſi duplicē habet oculũ ſeu reſpectũ. vnũ ad fugā pene. aliũ ad amorē glorie. Seruit ei deo ꝑtim timore gehēne. ꝑtim amore glorie vel iuſticie. Filialis ſiue caſtus eſt q̄ timem⁹ ne xp̄s aīe noſtre ſpōſus aut tardet aut diſcedat. aut aliq̄ten⁹ offendat. hic eſt timor ſctũs q̄ ꝑmanet in ſecl'm ſeculi. qui alio noīe dicit reuerētialis ❡ Quis āt timoꝝ iſtoꝝ ſit donũ ſpũſſancti ꝑ3 q2 nec timor mũdan⁹. nec timor human⁹ q̄ ſimpliciter mali habent. nec naturalis. q2 donũ/ eſt quidē diuinit⁹ infuſus. nō innat⁹. timor vero naturał' innat⁹ eſt. Nec ſuilis timor ꝓprie tm̄ ſumēdo donũ niſi generaliter ſumeretur. ſicut generał'r d2 donũ de oībus que dātur a deo. ⁊ ſunt ſupra naturā ad ordinādũ aliquo mō vitā in bonũ gratie. ſicut ⁊ fides informis dici poteſt donũ dei. S3 inicialis timor. ⁊ caſt⁹ ſiue reuerētialis ꝓprie dicũt donũ ſpũſſancti. Cōcedunt tm̄ aliq̄ ſimpliciť q̄ timor ſuilis ſit donũ ſpũſſcti. ⁊ tm̄ negāt q̄ ſiť inſit cũ ſpũſctō/ q̄ qualiť eſſe poſſit nō video.

De ſecundo dono ſpũſſcti ſcil3 dono pietatis.

Sequit de dono primo qui eſt in aſcendendo ſc3 de dono pietatis Ubi p̄io videndũ q̄d ſit quot modis dicat. ⁊ ſm quē modũ ſit donum ſpũſſancti. Diffinit autē ſic pietas. ab Aug. Pietas eſt cultus dei quā greci euſebiā vocāt. Itē greg. ſup iob. Pietas eſt que docet op⁹ mie. Scdm tulliũ in fine primi ſue rhetorice Pietas eſt beniuolentia in parente. Magiſtralis vero diffinitio hec eſt. Pietas eſt ex benigne mētis dulcedine omibus auxiliatrix affectio

Quot modis dicatur pietas

Dicit autē pietas multis modis. Qñq3 mot⁹ ipſius affectōis tendēs in deũ. et ſic d2 pietas cultus dei. ⁊ ſic eſt in genere virtutis q̄ eſt latria. Qñq3 dicitur motus affectōis tendens in ei⁹ imaginē. ſ. in hoīe3. ⁊ h̄ pt eē tripliciť vel ille motus affectōis tēdit in imaginē dei q̄ eſt ſibi ipſi ꝑ ſanguinē cōiuncta ⁊ ſic ē beniuolentia in parētes ⁊ eſt ſpēs iuſticie naturalis. Qñq3 etiā d2 affectio tendēs ī imaginē dei. i. in hoīe3 tāq3 miſerijs oppſſu3 ⁊ ſic pietas eſt q̄ doc3 opa miſericordie vt dicit Greg. ⁊ ſic poti⁹ virt⁹ eſt q̄3 donum. Qñq3 etiā eſt affectio tendēs in imaginē dei nō quidē inq̄3tũ eſt ſanguie ꝯiũcta vł miſerijs oppſſa vt ſic. ſ3 motu q̄dē generali ſcil3 inq̄3tũ eſt imago dei. hoc inq̄3tũ eſt rōnalis creatura. Et tũc ꝓprie dicitur donum ſpũſſcti qḋ habilitat ⁊ expeditũ reddit hominē ad hñdũ ſe beniuolētem ſeu beniuolũ/ ad rōnalem creaturā. ſ. ad quēlibet hoīem ſiue indigentē ſiue non indigentē. Et ſic maxime ei cōuenit iſta diffinitio magiſtrał' prius poſita. Scdm primũ modũ diffinit ab Auguſti. iuxta ſm modum diffinit a tullio. Scdm tertium

modum diffinit a Grego. Et ſm q̃rtum modum diffinit a magiſtris quia illo mõ eſt proprie donum ſpiritusſancti.

De tertio dono

E ſpiritusſancti ſcilꝫ de dono ſcientie.

De dono autẽ ſcientie duo videñ da ſunt ſcꝫ quid ſit. Et in quo differt a dono ſapiẽtie. a q̃ ſm Auguſt. diſtare non videt. Unñ ſcientia proprie donũ eſt ſic diffinit. Scientia eſt lumen ſpũale/ acceptũ a deo: in q̃ videtur ratões opabilium/ ptinẽtiũ ad vitam. p quas ſancte ⁊ meritorie viuamꝰ ſicut dicit aplꝰs ad Titum. ij. Abnegantes omnẽ impietatẽ ⁊ ſecularia deſideria ſobrie ⁊ iuſte viuamus in hoc ſeculo. Unñ ſicut fides eſt illumĩatio quedã ad credibilia. ita donum ſcientie eſt illumĩatio q̃dam ad operabilia.

In quo differt do

num ſcientie a dono ſapientie. Dicit autẽ in hoc a dono ſapiẽtie differre qm̃ ſapientia eſt cognitio quedã diuina/ p guſtũ: ſcientia autẽ eſt lumẽ quoddã diuinũ ad opabilia ptinẽtia ad hanc vitã. Unñ ſicut dicit magiſter in li. ſentẽ. Scientia docet bene cõuerſari in medio huiꝰ praue ⁊ peruerſe natõis Et hoc ſatis videtur cõſonare verbis Auguſt. qui dicit ꝙ ſapiẽtia eſt de eternis. Sciẽtia vero de tempalibus.

De quarto dono

ſpiritusſancti ſcꝫ de dono fortitudinis

Poſt hec de dono fortitudis duo etiam dicẽda ſunt ſcilicꝫ quid ſit ⁊ qualiter differt a fortitudine, put fortitudo eſt virtus.

Quid ſit fortitudo

⁊ q̃uo differt a fortitudine put eſt virtus.

Secũdum autẽ ꝙ fortitudo eſt donũ ſic notificat. Fortitudo ẽ affectio animi q̃ cupiditas terrena deprimit. nullaqꝫ aduerſitas formidat. Et videt hec notificatio ſumi ex verbis Auguſt. in li. de ſpiritu ⁊ anima ⁊ in. v. li. ſue muſ. ¶ Differt aũt a fortitudine prout eſt virtus. licꝫ vtraqꝫ ſit circa difficile ⁊ arduũ. Quoniã fortitudo put eſt virtus/ ſuſtinet piculũ. q̃ndo ſcꝫ neceſſe pati vel a bono virtutis cedere. ſicut quãdo q̃ritur fides vel iuſticia. vel libertas patrie vel huiuſmodi. Sed fortitudo put eſt donũ ſe gratis ⁊ ex abũdanti illi ſtatui offert. in quo talia ſepe q̃runt vt eſt ſtatus pfectiõis cõſiliorꝫ. Si aũt dicatur ꝙ ſm hoc nõ haberẽt donũ fortitudinis niſi tantũ perfecti. ⁊ ꝙ ſic habita vna gratia gratificãte nõ om̃es haberẽtur Dico ꝙ nõ eſt vtrũ nec ex pdictis ſeq̃tur. qm̃ perfecti iſtud donũ habent in actu. om̃es vero in caritate exiſtẽtes habent in habitu. Unde qui impfectus eſt/ habet in habitu. Unñ opus pfectõis facere pt q̃ vult.

De quinto dono

ſpiritusſancti ſcꝫ de dono cõſilij. ⁊ q̃d ſit. F

Poſtremo de dono conſilij duo ſimilit videnda ſunt ſcꝫ q̃d ſit. Et qualiter ſit donũ cũ in chriſto videat nõ fuiſſe. in quo tamen ſunt ⁊ fuerũt om̃ia dona/ ¶ Diffinitur autẽ ſic a Tullio in rhetorica ſua Cõſiliũ eſt/ faciendi vel nõ faciendi vere cogitata ratõ. Sed hec diffinitõ nõ videtur cõuenire cõſilio put eſt donũ/ ideo aliqui corrigũt eũ ſic Cõſiliũ eſt faciendi vel nõ faciendi vere excogitata ratio. earꝫ ſcꝫ rerum in quibꝫ ꝓpter arduitatẽ indiget q̃s adiutorio. Unde cõſiliũ prout hic ſumitur/ nõ eſt de dubio ſed de arduo ad quod ꝓpter difficultatẽ nõ om̃es tenẽtur. De reliquo dic ꝙ iſto mõ vltimo cõſiliũ eſt donum. et quod veriſſime hoc donũ fiet in xpo ſicut ⁊ cetera dona fuerũt ⁊ ſemp erũt Unde conſiliũ ſm ꝙ ponit dubitatõem ⁊ circa eã q̃rit ab alijs certificatiõeꝫ nõ fuit in xpo q̃ certiſſime oĩa nouit qꝛ nec ſic eſt donũ ſpũſſcti. Sꝫ cõſiliũ qd̃ eſt lumẽ immiſſum a ſpũſctõ/ oĩa dubia diſſoluẽs/ ⁊ indubitãter in aggreſſionẽ arduorꝫ dirigẽs/ q̃ deꝰ ad ſtatũ pfectõis ptinere ꝓpalauit/ ſic eſt donũ. Et iſto mõ fuit in xpo

De ſexto dono ſpi

ritusſancti ſcilꝫ intellectus.

Sequitur de dono intellectus. Circa quod attende. ⁊ primo q̃d ſit. deiñ q̃lit differt a ſapiã. Diffinit ãt ſic ab Aug. i ſm õe q̃dã ſuo de timore. Intellectꝰ vocatur q̃ ab oĩ ĩfirmitate carnali corda mũdãtur. vt pura intẽtio dirigatur in finẽ ſuũ. ſ. deũ. Eſt in-

tellectus quoddā lumen ſpūale infuſum ad cognitōem dei in creaturis. Differt āt a dono ſapiētie. qꝛ ſapientia eſt cognitio ꝑ guſtum. Eſt enī quoddā lumē ſub quo vel in quo vident ⁊ guſtanꝟ diuina per experimentū. Unde ſapiētia prout eſt donū/ eſt proprie guſtus dei in donis ſuis. Intellectus autē non eſt ꝑ guſtū ſed potiꝰ eſt lumen quoddā datū a deo ad cognitōem dei in creaturis illis in quibꝫ reſultat deus ꝑ gratiā. Uel in illis in quibꝫ habet reſultare ꝑ gratiā ⁊ gloriā. Unde intellectꝰ eſt donū quo gratuite cognoſcimꝰ diſpoſitōes celeſtiū: per eas ꝙ tendimus in deum ſic diſponentem.

De ſeptimo dono ſpiritusſancti ſapientie. ⁊ quid ſit.

Deniq₃ de dono ſapiētie dicendum eſt. Et qm̄ ex ſupius dictꝭ in parte patet q̇d ſit. ⁊ qualiter ſe habet ad donū ſciētie ⁊ ad donum intellectꝰ. idō ſufficit hic ponere eiꝰ notificatōem. Scōm autē auguſt. ſic diffiniꝟ. Sapientia eſt cognitio rerū diuinarum. ¶ Itē ex littera. iij. li. ſententiarum. Sapientia ad ſolius eterne veritatis cōtemplatiōem, ⁊ delectatōem ꝑtinet. ipaq₃ tantū creatoꝛ cōſpiciꝟ ⁊ ꝙ ſempꝛ incōmutabiliter manet qḋ deus eſt. Grego. ſic diffinit. Sapiētia eſt donū/ ſpe ⁊ certitudīe eternoꝛū/ mentē reficiēs. Que diffinitio dicit opatōem eius propriā/ q̄ eſt mētem ꝑ guſtum reficere. quod ſonat nomē eius Sapientia enī a ſapoꝛe dicta eſt.

¶ Quō per ſeptem dona ſpūſſctī: excludūtur ſeptē vicia capitalia.

Vltimo dicendū eſt qualiter ꝑ ſeptē dona excludantur ſeptē peccata capitalia. Et ſciendū eſt ꝙ timoꝛ quia ꝑ eū quis ſe depmit/ ne ſuꝑ aliū ſe extollat. excludit ſuꝑbiam q̄ ſuꝑ alios ſe extollit. Pietas que ſibi illatas remittit iniurias. expellit irā que vindicari querit. Scientia que mentē illumīat. euacuat inuidiā. que mentē excecat. Fortitudo que excellit in arduis. pellit acediā. que toꝛpet in imis. Conſiliū quod docet pro trāſitoꝛijs eterna mercari. remouet auariciā que in terrenis ⁊ pro terrenis tantū querit negociari Intellectus quo vere delectamur in bonis ſpūalibus. excludit gulā. q̄ vane ⁊ miſere delectaꝟ in carnalibꝫ. Sapientia per quā pure delectamur in deo extirpat luxuriam qua quis impudice in ſuo miſero coꝛpoꝛe delectatur.

¶ Explicit tractatus ſextus huius compēdij de ſeptem donis ſpūſſancti.

Incipit tractatus ſeptimus de octo beatitudinibus ⁊ earū explanatione.

B

Nunc breuiter

Nunc breuiter reſtat aliquid de octo beatitudinibus dicere. Et primo quid dicaꝟ beatitudo. ſ. an ipſa virtus. an id quod ꝓmittitur/ vt gratia exēpli reſpectu eius quod dicit chriſtꝰ Beati paupes ſpiritu/ quoniā ipſoꝝ eſt regnū celoꝛum. an beatitudo ſit ipſa pauptas vel ꝓmiſſio regni. Qualiter ſe habeāt ad dona ⁊ ad virtutes. Quare vltime beatitudini idē premiū reddatur ſicut prime. Deinde de q̄libet beatitudine in ſe quid eſt ⁊ qualiter ⁊ cum quo dono cōuenit ⁊ cui vicio capitali contrarietur.

Quid dicatur beatitudo an. ſcꝫ ipſa virtꝰ vel id qḋ ꝓmittiꝟ.

Sciendū eſt autē ꝙ btitudo duplex eſt ſcꝫ vie ⁊ patrie ¶ Beatitudo aūt vie cōſiſtit in ꝑfecta euacuatōe vniꝰ miſerie. ſ. culpe ⁊ q̄ ad eēntiā. ⁊ q̄ ad occaſiōes. Uñ qꝛ iſte virtutes de q̄bꝫ infra/ euacuāt culpā ⁊ culpe occaſiōes. diſponūtq₃ ad beatitudinē patrie. iō dici pñt ⁊ dicūꝟ btitudines Beatitudo autē patrie ꝯſiſtit in oīmoda euacuatiōe vtriuſq₃ miſerie. ſ. ⁊ culpe ⁊ pene. Et iſto mō dicūꝟ ꝓprie btitudīes p̄mia p̄dictꝭ ꝟtutibꝫ rñdentia. Sic eſt illō. ipoꝝ eſt regnū celoꝝ Uel illō ipi ſaturabūꝟ. ⁊c. Et ſic varia rōe ⁊ ꝯſideratōe/ poteris dicere ꝙ ꝟtutes ille ſunt btitudīes. Et ꝙ ſilr p̄mia eis coꝛrñdētia beatitudines ſunt

Qualiter ſe habeant beatitudines ad dona ⁊ ad virtutes.

Qualiter autē ſe habeant iſte beatitudines ad dona et ad virtutes. hoc ſcito ꝙ ſcḋm gloſam